

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน*

A Comparative Study of Loan Contract Law in Thailand, France, and China

ปัญญนิสาธ องค์กรปรัชญากุล

Pannisa Ongprachayalul

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

Faculty of Law, Krirk University, Thailand.

Corresponding Author's Email: pantip2ong@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย 2) เพื่อศึกษากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีน 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน 4) เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านกฎหมาย 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพและปัญหากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย พบว่า กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญากู้ยืมเงินของไทยในปัจจุบันตาม มาตรา 653 เมื่อฟ้องคดีแพ่งผิดสัญญากู้ยืมเงินโดยใช้หลักฐานทางสื่อออนไลน์ มาตรา 653 ไม่รองรับหลักฐานที่เป็นหนังสือและลงลายมือชื่อทางสื่อออนไลน์ แต่นำมาตรา 4 มาใช้เป็นหลักการวินิจฉัยคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตีความวินิจฉัยตัดสินคดีผิดสัญญากู้ยืมเงิน เพื่อเป็นการอุดช่องว่างกฎหมาย (2) กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีน พบว่า กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศส มาตรา 1892 และกฎหมายแพ่งของจีนสัญญากู้ยืมเงิน มาตรา 667 มาตรา 668 เป็นกฎหมายที่รองรับสถานการณ์สังคมการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งการกู้ยืมเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายใกล้เคียงมาปรับใช้ตีความ (3) เปรียบเทียบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน พบว่า หลักกฎหมายสัญญากู้ยืมเงิน มาตรา 653 ของไทย กระบวนการยุติธรรมใช้หลักการตีความตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด แตกต่างกับกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1892 และกฎหมายแพ่งจีน มาตรา 668 ที่มีเจตนารมณ์ให้การทำสัญญามีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา ใช้การตีความกฎหมายที่ยืดหยุ่นยอมรับการนำสืบพยานหลักฐานอื่นรวมถึงหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ (4) แนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลของไทยควรทบทวนหลักการตีความ มาตรา 653 ใหม่ เปลี่ยนเป็นการนำหลักการแนวคิดกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและกฎหมายจีนมาปรับใช้เพื่อเปิดโอกาสให้นำสืบพยานหลักฐานอื่นและหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลในการทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้ และควรปรับปรุง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “มาตรา 653 การกู้ยืมเงินนั้น ต้องให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม หรือมีหลักฐานอื่นใดที่แสดงได้ว่าคู่สัญญาดอกลงกู้ยืมกัน” เพื่อให้กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทยให้สอดคล้องครอบคลุมกับสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล

*Received May 27, 2025; Revised August 1, 2025; Accepted August 14, 2025

คำสำคัญ: สัญญากู้ยืมเงิน; หลักฐานเป็นหนังสือ; ลายมือชื่อผู้กู้ยืม

Abstract

This research aims to: (1) examine the current conditions and legal issues concerning loan contracts in Thailand; (2) study the loan contract laws of France and China; (3) compare the loan contract laws among Thailand, France, and China; and (4) propose recommendations for improving Thailand's loan contract law. The research is qualitative in nature, utilizing document research and in-depth interviews with five legal experts. Data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that: (1) Under Section 653 of the Thai Civil and Commercial Code, current Thai law does not recognize electronic media, such as digital documents or electronically signed agreements, as valid written evidence in civil lawsuits involving loan contract disputes. Consequently, courts rely on Section 4 and apply analogical reasoning, often referring to the Electronic Transactions Act B.E. 2544 (2001) to fill this legal gap; (2) Loan contract laws in France and China demonstrate that French Civil Code Section 1892 and Chinese Civil Code Sections 667 and 668 directly address the evolving nature of communication, explicitly supporting electronic and online loan agreements. These provisions eliminate the need to rely on analogous statutes for interpretation; (3) "A comparison of loan contract laws reveals that Section 653 of the Thai Civil and Commercial Code reflects a rigid, textual approach within the Thai judiciary. In contrast, France and China, through their respective provisions, Section 1892 in France and Section 668 in China, emphasize the principles of honesty, fairness, and equality between parties. These legal systems adopt more flexible interpretations, permitting a wider range of evidence, including electronic records and testimonial evidence; and (4) Recommendations for reforming Thai loan contract law include urging the Thai judiciary and legal system to reconsider the strict interpretation of Section 653 and to adopt principles from French and Chinese civil law, allowing for broader forms of evidence, such as electronic records and witness testimony. It is also recommended that Section 653, paragraph one, be amended as follows: "Section 653: A loan of money must be evidenced in writing and signed by the borrower, or by any other evidence indicating that the parties agreed to the loan." Such an amendment would align Thai loan contract law with the digital age and contemporary societal changes.

Keywords: Loan Contract Law; Written Evidence; Borrower's Signature

บทนำ

ประเทศไทยมีกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการบัญญัติหลักการทำสัญญากู้ยืมเงินไว้ในบรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 3 ยืม หมวด 2 ยืมใช้สิ่งเปลือง มาตรา 653 การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับ

คดีหาได้ไม่ (Civil and Commercial Code, 1925) เจตนารมณ์ของ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง เพื่อหากมีการกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไป คู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมกับผู้กู้ยืมต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้ และผู้กู้ยืมต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในการชดเชยหนี้เงินกู้ยืมให้กับผู้ให้กู้ยืม โดยเมื่อได้มีหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้แล้ว เมื่อผู้กู้ยืมผิดนัดไม่ยอมชำระหนี้เงินกู้ยืมให้แก่ผู้ให้กู้ยืม ผู้ให้กู้ยืมนำหลักฐานดังกล่าวไปทำการฟ้องร้องต่อศาลได้ ซึ่งศาลถือว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้นเป็นหลักฐานสำคัญที่จะบอกได้ว่าการทำสัญญากู้ยืมเงินกันจริง ๆ โดยไม่ต้องสืบพิสูจน์พยานหลักฐานอื่นอีกแล้ว

แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารกันจนถึงขนาดใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร หรือเรียกว่า “ยุคดิจิทัล” ซึ่งการกู้ยืมเงินก็เช่นเดียวกันมีการขอกู้ยืมผ่านเครื่องมือสื่อสารสื่อออนไลน์กันอย่างแพร่หลาย ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายสัญญากู้ยืมเงิน มาตรา 653 ที่มาใช้พิจารณาแก้ปัญหาเรื่อง การกู้ยืมเงินโดยใช้วิธีส่งข้อความผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นระบบออนไลน์ที่นิยมใช้สื่อสารกันอย่างแพร่หลายทางโลกออนไลน์ ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า การส่งผ่านข้อความสื่อสารถึงกันหากเป็นการสื่อสารเพื่อกู้ยืมเงินกัน มีข้อความมีตัวอักษรตัวหนังสือ แต่ไม่ปรากฏลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเงินได้ตกลงยินยอมให้กู้ยืมเงินก็ตาม โดยมีข้อความส่งถึงกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ที่สามารถเข้าใจได้ว่าการกู้ยืมเงินกันจริง เป็นจำนวนเงินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป และภายหลังผู้กู้ยืมเงินไม่ยอมคืนเงินปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วอย่างนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินจะนำข้อความที่ได้ส่งถึงกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ดังกล่าว มาใช้เป็นหลักฐานฟ้องร้องบังคับให้ผู้กู้ยืมเงินชำระหนี้จำนวนที่กู้ยืมกันไม่ได้ เพราะแม้จะมีข้อความสื่อสารส่งถึงกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ระหว่างผู้กู้ยืมกับผู้ให้กู้ยืมเงินกันก็ตาม แต่ไม่ปรากฏลายมือชื่อของผู้กู้ยืมแต่อย่างใด ดังนั้นหากพิจารณาตามมาตรา 653 วรรคหนึ่ง ไม่อาจถือได้ว่าข้อความที่สื่อสารกัน ส่งข้อความถึงกันผ่านทางระบบไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) นั้น ไม่ใช่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินกันตามกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นศาลฎีกาจึงแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นดังกล่าวโดยนำหลักการอุดช่องว่างของกฎหมายด้วยการนำกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งเกี่ยวกับหลักฐานการลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ นั่นคือนำ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาใช้ในการพิจารณาคดีสัญญากู้ยืมเงินโดยใช้สื่อออนไลน์ส่งข้อความกู้ยืมเงิน ถือเป็นลายมือชื่อที่เป็นการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8089/2556 วินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า “การที่จำเลยนำบัตรกดเงินสดควิกแคชไปถอนเงินและใส่รหัสส่วนตัวเปรียบได้กับการลงลายมือชื่อตนเอง ทำรายการเบิกถอนเงินตามที่จำเลยประสงค์ และกดยืนยันทำรายการพร้อมรับเงินสดและสลิป การกระทำดังกล่าวถือเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินจากโจทก์ ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7, 8 และมาตรา 9 ประกอบกับคดีนี้จำเลยมีการขอขยายระยะเวลาผ่อนชำระหนี้สินเชื่อเงินสดควิกแคชที่จำเลยค้างชำระแก่โจทก์ ซึ่งโจทก์มีเอกสารซึ่งมีข้อความชัดว่าจำเลยรับว่าเป็นหนี้โจทก์ขอขยายเวลาชำระหนี้ โดยจำเลยลงลายมือชื่อมาแสดง จึงรับฟังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมอีกโสดหนึ่ง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง (Rungrattanamaniwong, 2023)

กฎหมายการกู้ยืมเงินของประเทศฝรั่งเศส ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส บรรพ 3 ลักษณะต่าง ๆ ของการได้มาซึ่งทรัพย์สิน ลักษณะ 10 ยืม มาตรา 1892 ถึง 1904 และมาตรา 1348 เอกสารทางคอมพิวเตอร์จะสามารถรับฟังได้เนื่องจากเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถหาเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Writing) มายืนยันได้ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสอนุญาตให้สามารถทำการพิสูจน์โดยวิธีใดก็ได้ในกรณีเอกสารได้ถูกทำลายโดยอุบัติเหตุหรือโดยเหตุสุดวิสัย (Act of God) ผู้ที่ยื่นพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องสามารถแสดงให้เห็นว่าธุรกรรมดังกล่าวไม่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามประเพณีปฏิบัติในวงการค้า ตามมาตรา 1348 ของกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส สำเนาเอกสารที่ถูกต้องและทนนาน

(Authentic and durable copy) จะสามารถแทนที่เอกสารต้นฉบับและมีน้ำหนักทางพยานเหมือนกัน เอกสารคอมพิวเตอร์อาจถือได้ในเรื่องต้นฉบับเป็นหลักฐานของข้อตกลงมาตรา 1325 และมาตรา 1326 ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

ส่วนกฎหมายการกู้ยืมเงินของประเทศจีนนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งของจีน: สัญญาเล่มที่สาม (2020) (China Justice, 2024) บทที่สิบสองสัญญาเงินกู้ “มาตรา 667 สัญญาเงินกู้คือสัญญาที่ผู้กู้ยืมเงินกู้จากผู้ให้กู้ และชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเมื่อครบกำหนด” และ “มาตรา 668 สัญญากู้ยืมจะทำเป็นหนังสือยกเว้นการกู้ยืมระหว่างบุคคลธรรมดาที่ตกลงกันเป็นอย่างอื่น”

จะเห็นได้ว่ากฎหมายแพ่งเกี่ยวกับสัญญาการกู้ยืมเงินของฝรั่งเศสซึ่งประเทศไทยนำมาใช้เป็นแม่แบบในการบัญญัติกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 นั้นก็มีข้อยกเว้นนำพยานหลักฐานอื่นมาสืบพยานพิสูจน์ แทนการลงลายมือในสัญญาการกู้ยืมเงินได้ ส่วนกฎหมายแพ่งเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินของจีนนั้นไม่มีการบัญญัติให้การทำสัญญาการกู้ยืมเงินต้องลงลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ และยังมีข้อยกเว้นให้การยืมระหว่างบุคคลทำการตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ด้วย

จากปัญหากฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ที่บัญญัติให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญนั้นไม่รองรับกับสังคมในปัจจุบันที่มีการใช้ระบบออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารกู้ยืมเงินกันจำเป็นต้องนำกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เทียบเคียงมาใช้ปิดช่องว่างทางกฎหมายในการพิจารณาตัดสินคดีความสัญญาการกู้ยืม แต่กฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีนมีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา สภาพและปัญหากฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของไทย และศึกษากฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีนในปัจจุบันเป็นอย่างไร นำมาศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินไทย ฝรั่งเศส จีน เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของไทยให้ถูกต้องสมบูรณ์ เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและสังคมยุคดิจิทัล อันจะทำให้ศาลมีกฎหมายที่สมบูรณ์ในการพิจารณาคดีความเกี่ยวกับสัญญาการกู้ยืมเงินได้อย่างถูกต้องยุติธรรม รวมทั้งพนักงานอัยการ ทนายความ คู่ความ มีหลักกฎหมายที่ถูกต้องชัดเจนรองรับพยานหลักฐานที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันและยุคดิจิทัลในการฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีหรือโต้แย้งข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการกู้ยืมเงินได้โดยไม่ต้องตีความหรือใช้กฎหมายเทียบเคียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหากฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของไทย
2. เพื่อศึกษากฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญาการกู้ยืมเงินของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่ 020300/22 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2567 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Research Strategy) โดยการวิจัยเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิจัยเอกสาร (Document Research)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ กฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ งานวิจัย บทความ วิชาการ บทวิเคราะห์ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสารเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ของส่วนราชการและเอกชนเกี่ยวกับข้อมูลคดีความ สภาพและปัญหากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีน ทำการจำแนกชนิดข้อมูลออกเป็นกลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เลือกได้เลือกพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ในการวิจัย จากนั้นสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีความรู้ทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และมีประสบการณ์ในการทำคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักวิชาการด้านกฎหมายฝรั่งเศส 1 คน นักวิชาการด้านกฎหมายจีน 1 คน ผู้พิพากษา 1 คน พนักงานอัยการ 1 คน ทนายความ 1 คน รวม 5 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องที่ใช้ในการวิจัย

จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการศึกษา และจากผลการวิจัยเชิงเอกสาร

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจงคำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาสรุปประเด็นหลักสำคัญแนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เป็นการสรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ตามกรอบการวิจัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา คือ 1) ด้านการเก็บและคัดแยกกลุ่มข้อมูลเอกสาร 2) ด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 3) ด้านการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์ข้อมูลเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายกระบวนการยุติธรรม

ผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน มีผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย มีดังนี้

สภาพกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย พบว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญากู้ยืมเงินของไทยในปัจจุบันตาม “มาตรา 653 การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” มีการแก้ไขครั้งเดียวเฉพาะจำนวนเงินเท่านั้น ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานในคดีฟ้องผิดสัญญากู้ยืมเงิน 2,000 บาทขึ้นไปที่เป็นหนังสือสัญญากู้ยืมเงินที่มีผู้กู้ยืมลงลายมือชื่อผู้ยืมเงินชัดเจนเท่านั้น แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์กันทั่วไปรวมถึงการทำนิติกรรมสัญญากู้ยืมเงินด้วยนั้น มาตรา 653

ไม่ครอบคลุมรองรับเกี่ยวกับหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือและและลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญทางอิเล็กทรอนิกส์และทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยตรง

ปัญหากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย พบว่า เมื่อมีการฟ้องคดีแพ่งผิดสัญญากู้ยืมเงินโดยใช้หลักฐานทางสื่อออนไลน์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ไม่รองรับหลักฐานที่เป็นหนังสือและลงลายมือชื่อทางสื่อออนไลน์ แต่นำหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 มาใช้เป็นหลักการวินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 4, 7, 8, 9 มาตีความวินิจฉัยตัดสินคดีผิดสัญญากู้ยืมเงิน เพื่อเป็นการอุดช่องว่างกฎหมายสัญญากู้ยืมที่หลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญนั้นยังได้ไม่ตรงประเด็นนัก และยังไม่ถือว่าเป็นการแก้ไขปัญหาหลักการใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 จึงเห็นได้ว่ามาตรา 653 นั้นอาจเป็นหลักกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบันของประชาชนคนไทยแล้ว เพราะจะไม่บังคับครอบคลุมถึงคดีการกู้ยืมเงินผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีน มีดังนี้

กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศส พบว่า กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศส “มาตรา 1892 การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินเป็นสัญญาที่ทำให้ผู้กู้ได้รับเงินหรือทรัพย์สินที่กำหนดได้ด้วยจำนวนเงินจากผู้ให้กู้ และมีหน้าที่ต้องคืนเงินหรือทรัพย์สินนั้นตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน” กฎหมายฝรั่งเศสได้นำหลักความสมบูรณ์ของสัญญาและหลักความซื่อสัตย์มาวางหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส สัญญากู้ยืมเงิน มาตรา 1892 กล่าวคือ คู่สัญญาแลกเปลี่ยนตกลงด้วยวาจาต่อกัน ถือว่าสัญญาสมบูรณ์ ดังนั้นจึงตีความได้ว่าการทำสัญญากู้ยืมเงินกัน คู่สัญญาเพียงตกลงกู้ยืมเงินกันด้วยวาจา โดยอาศัยความซื่อสัตย์ระหว่างคู่สัญญา สัญญากู้ยืมจึงเกิดสมบูรณ์ คู่สัญญามีความผูกพันต้องปฏิบัติตามสัญญากู้ยืมเงิน ผู้ให้กู้ยืมเงินมีหน้าที่ต้องส่งมอบเงินให้ผู้ยืม ผู้ยืมมีหน้าที่ต้องนำเงินมาคืนตามเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ แต่หากผู้ยืมผิดสัญญาไม่คืนเงินตามเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ ผู้ให้กู้ยืมทำการทวงถามและฟ้องร้องคดีความผิดสัญญากู้ยืมเงินได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเงินลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ของไทยแต่อย่างใด ด้วยหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1892 วางหลักกฎหมายไว้ดังกล่าวข้างต้น จึงรองรับสถานการณ์สังคมการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งการกู้ยืมเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายใกล้เคียงมาปรับใช้แต่อย่างใด

กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของจีน พบว่า กฎหมายแพ่งจีน “มาตรา 667 สัญญาเงินกู้คือสัญญาที่ผู้กู้ยืมเงินกู้จากผู้ให้กู้และชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเมื่อเงินกู้ครบกำหนด” บัญญัติให้ความหมายสัญญากู้ยืมเงินไว้ว่า ผู้กู้ยืมเงินทำการกู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงิน ผู้กู้ยืมต้องคืนเงินที่กู้พร้อมดอกเบี้ยเมื่อครบกำหนดเวลาหรือเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ แม้จะได้จัดทำกฎหมายแพ่งใหม่ แต่ก็ใช้หลักปรัชญาความคิดของจื้อเกี่ยวกับสัญญาต้องมีความยุติธรรมคือผู้กู้ยืมเงินต้องคืนเงินพร้อมดอกเบี้ย เพราะได้นำเงินของผู้ให้กู้ยืมมาใช้ประโยชน์ก็ควรต้องตอบแทนดอกเบี้ยให้ผู้ให้กู้ยืมเงิน และคู่สัญญาต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกันผู้กู้ยืมต้องคืนเงินในเวลาที่กำหนดกันได้ กฎหมายแพ่งจีน “มาตรา 668 สัญญากู้ยืมจะมาเป็นหนังสือยกเว้นการกู้ยืมระหว่างบุคคลธรรมดาที่ตกลงกันเป็นอย่างอื่น” นั้นเป็นการบัญญัติถึงการทำสัญญากู้ยืมเงินต้องมาเป็นหนังสือ แต่มีข้อยกเว้นหากคู่สัญญาตกลงกันเป็นอย่างอื่น อาจเป็นการตกลงกันด้วยวาจาก็ได้ และเป็นการเปิดกว้างรองรับสังคมในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการขอกู้ยืมเงินกันทางอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ดังนั้นกฎหมายแพ่งจีน มาตรา 667 มาตรา 668 จึงเป็นกฎหมายที่รองรับสถานการณ์สังคมการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งการกู้ยืมเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายใกล้เคียงมาปรับใช้แต่อย่างใด เช่นเดียวกันกับกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1892

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมายในการเปรียบเทียบกฎหมายสัญญาซื้อขายเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน พบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วางหลักการซื้อขายเงินจำนวน 2,000 บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้ซื้อในปัจจุบันของไทยไม่สอดคล้องไม่รองรับสังคมการใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบันที่มีการใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ติดต่อสื่อทางทางออนไลน์กันอย่างแพร่หลายรวมถึงการทำนิติกรรมสัญญาซื้อขายเงินด้วย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 653 ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบัน โดยนำหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและกฎหมายแพ่งจีนที่มีความยืดหยุ่นรองรับการทำสัญญาซื้อขายเงินในยุคดิจิทัลการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้มาเป็นแนวทางประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญาซื้อขายเงินของไทย พบว่า ควรมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง โดยอาจบัญญัติร่างดังนี้ “มาตรา 653 การซื้อขายเงินนั้น ต้องให้มีหลักฐานแห่งการซื้อขายเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ซื้อ หรือมีหลักฐานอื่นใดที่แสดงได้ว่าคู่สัญญาตกลงซื้อขายกัน”

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสัญญาซื้อขายเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญาซื้อขายเงินของไทย ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกฎหมายสัญญาซื้อขายเงินระหว่างไทย ฝรั่งเศส จีน

ประเด็นการเปรียบเทียบ	กฎหมายสัญญาซื้อขายเงินของไทย	กฎหมายสัญญาซื้อขายเงินของฝรั่งเศส	กฎหมายสัญญาซื้อขายเงินของจีน
1) หลักกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 3 ยืม หมวด 2 ยืมใช้สลับเปลี่ยน มาตรา 653 การซื้อขายเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการซื้อขายเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ซื้อเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่	ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส บรรพ 3 ลักษณะต่าง ๆ ของการได้มาซึ่งทรัพย์สิน ลักษณะ 10 ยืม มาตรา 1892 การซื้อขายเงินเป็นสัญญาที่ทำให้ผู้ได้รับเงินหรือทรัพย์สินที่กำหนดได้ด้วยจำนวนเงินจากผู้ให้ และหนี้ที่ต้องคืนเงินหรือทรัพย์สินนั้นตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน	ประมวลกฎหมายแพ่งของจีน: สัญญาเล่มที่สาม (2020) บทที่สิบสองสัญญาเงินกู้ มาตรา 667 สัญญาเงินกู้คือสัญญาที่ผู้กู้ยืมเงินจากผู้ให้และผู้ให้และชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเมื่อเงินกู้ครบกำหนด และ มาตรา 668 สัญญาซื้อขายเงินจะเป็นหนังสือ ยกเว้นการกู้ยืมระหว่างบุคคลธรรมดาที่ตกลงกันเป็นอย่างอื่น
2) เจตนารมณ์ของหลักกฎหมาย	คู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมกับผู้กู้ยืมต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้และผู้กู้ยืมต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญหากไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมไว้ ไม่มีโอกาสนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลหรือถูกยกฟ้องเพราะขาดหลักฐาน	คู่สัญญามีความซื่อสัตย์ต่อกันในการผูกพันปฏิบัติตามสัญญา และการทำให้กฎหมายสัญญามีความชัดเจนและทันสมัย รวมถึงการเสริมสร้างความยุติธรรมและความโปร่งใสในความผูกพันทางสัญญา	สัญญาซื้อขายเงินต้องมีหลักยุติธรรมและซื่อสัตย์ สันเขื่อทุกประเภทจะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกัน ลายมือชื่อของผู้กู้มีความสำคัญแต่ไม่ถือเป็นหลักฐานที่ชี้ขาด จะต้องมีการตรวจสอบและพิจารณาหลักฐานอื่น ๆ เพื่อตัดสินข้อเท็จจริงทั้งหมด

ประเด็นการเปรียบเทียบ	กฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของไทย	กฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของฝรั่งเศส	กฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของจีน
3) การตีความบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน	ใช้หลักการตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร ของมาตรา 653 ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมเท่านั้นจึงจะฟ้องร้องคดีต่อศาลได้	ใช้หลักความสมบูรณ์ของสัญญา ความซื่อสัตย์และความยุติธรรมของคู่สัญญาที่ผูกพันต่อกัน หลักการของความซื่อสัตย์ ป้องกันการใช้สัญญาในทางที่ไม่เป็นธรรม เปิดโอกาสให้นำพยานหลักฐานอื่นรวมทั้งพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลเข้าสืบแทนสัญญาผู้ยืมเงินได้ตามมาตรา 1325, 1326, 1348	ใช้หลักความยุติธรรมเสมอภาคและความซื่อสัตย์ของคู่สัญญา เปิดโอกาสให้นำสืบพยานหลักฐานอื่นรวมทั้งพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคล และการทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้
4) การบัญญัติและปรับปรุงกฎหมายในอดีต	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2466 และแก้ไขปรับปรุง มาตรา 653 เพียงครั้งเดียวเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 โดยแก้ไขจำนวนเงินกู้ยืมจากห้าสิบบาทเป็นสองพันบาทเท่านั้น และใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน	ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ทำการปฏิรูปหลักกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในปี 2016 และ 2018	ประมวลกฎหมายแพ่งจีนจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งแล้วเสร็จในปี 2020

โดยแนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของไทย ดังนี้

1) หลักกฎหมายสัญญาผู้ยืมเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ของไทยนั้น บัญญัติว่าหลักการให้กู้ยืมเงิน 2,000 บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ นั้น แตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1892 และประมวลกฎหมายแพ่งจีน มาตรา 668 ที่บัญญัติให้มีหลักฐานเป็นหนังสือเท่านั้น และยอมรับการนำสืบพยานหลักฐานอื่นรวมถึงหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งมีความเปิดกว้าง ยืดหยุ่น ครอบคลุม และเหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตของประชาชน สังคม เศรษฐกิจ ในปัจจุบันที่มีการใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารและทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ดังนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันด้วย

2) เจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ของประเทศไทยนั้น คู่สัญญา ผู้ให้กู้ยืมกับผู้ยืมต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้และผู้ยืมต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญหากไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้ ไม่มีโอกาสนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล ส่วนเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสว่าด้วยสัญญาคือการเสริมสร้างความยุติธรรม ซื่อสัตย์ และความโปร่งใสในกระบวนการสัญญา และประมวลกฎหมายแพ่งจีนว่าด้วยสัญญานั้นคือ สันเชื่อทุกประเภทจะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกัน ลายมือชื่อของผู้กู้มีความสำคัญแต่ไม่ถือเป็นหลักฐานที่ชี้ขาดจะต้องมีการตรวจสอบและพิจารณาหลักฐานได้ด้วย เจตนารมณ์ประมวลกฎหมายฝรั่งเศสและจีนมีความเป็นธรรมและเห็นแก่ความเดือดร้อนเสียหายของประชาชนคู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมเงิน ดังนั้นไทยจึงควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย มาตรา 653 ให้มีเจตนารมณ์ที่ให้ความเป็นธรรมกับประชาชนคู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมเงินเช่นกัน

3) การตีความบังคับใช้กฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 นั้น ใช้หลักการตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร หากคู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมเงินไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องคดีต่อศาลไม่ได้ ส่วนกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสใช้หลักความซื่อสัตย์และความยุติธรรม หลักการของความซื่อสัตย์ ป้องกันการใช้สัญญาในทางที่ไม่เป็นธรรม เปิดโอกาสให้นำพยานหลักฐานอื่นรวมถึงหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลเข้าสืบแทนสัญญาผู้ยืมเงินได้ และกฎหมายแพ่งจีนใช้หลักความเสมอภาคเปิดโอกาสให้นำสืบพยานหลักฐานอื่นและหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลในการทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งการตีความกฎหมายของฝรั่งเศสและจีนถือว่ามีความเป็นธรรม เหมาะสมสอดคล้องและยืดหยุ่นรองรับการดำรงชีวิตของประชาชน สังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ระบบศาลของไทยควรทบทวนหลักการตีความกฎหมาย มาตรา 653 ใหม่ ให้ยอมรับการนำพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลเข้าสืบได้ เพื่อเกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริงต่อประชาชน และช่วยเหลือให้อีกโอกาสประชาชนผู้ให้กู้ยืมได้ใช้สิทธิของตนเองในกระบวนการยุติธรรมสามารถนำคดีการผิดสัญญาผู้ยืมเงินฟ้องร้องต่อศาลได้มากยิ่งขึ้น

4) การบัญญัติและปรับปรุงกฎหมายของไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 นั้น มีการเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 โดยแก้ไขจำนวนเงินกู้ยืมจากห้าสิบบาทเป็นสองพันบาทเท่านั้น และใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน จึงถือว่ามีความล้าสมัยเป็นอย่างมาก ไม่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของประชาชน สังคม เศรษฐกิจในปัจจุบันไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และมีการติดต่อสื่อสารทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ กันอย่างกว้างขวาง จึงควรมีการปรับปรุง มาตรา 653 ใหม่ ดังเช่นที่กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและกฎหมายแพ่งจีนได้มีปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องในยุคปัจจุบัน

5) แนวทางการปรับปรุงพัฒนากฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของไทยนั้น ควรมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง โดยอาจบัญญัติร่างดังนี้ “มาตรา 653 การกู้ยืมเงินนั้น ต้องให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม หรือมีหลักฐานอื่นใดที่แสดงได้ว่าคู่สัญญาตกลงกู้ยืมกัน” หากมีการปรับปรุงกฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของไทยให้สอดคล้องครอบคลุมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปและในยุคดิจิทัล จะทำให้ได้กฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินให้เหมาะสมสอดคล้องในการนำไปปรับใช้ในการตีความสัญญาผู้ยืมเงินและการพิจารณาคดีสัญญาผู้ยืมเงินกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อศาลได้มีกฎหมายที่สมบูรณ์ในการพิจารณาคดีความเกี่ยวกับสัญญาผู้ยืมเงินได้อย่างถูกต้อง ยุติธรรม รวมทั้งพนักงานอัยการ ทนายความ คู่ความ มีหลักกฎหมายที่ถูกต้องชัดเจนรองรับพยานหลักฐานที่เปลี่ยนแปลงไปในการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีหรือโต้แย้งข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาผู้ยืมเงินได้โดยไม่ต้องตีความหรือใช้กฎหมายเทียบเคียง การตีความสัญญาผู้ยืมเงินและการพิจารณาคดีสัญญาผู้ยืมเงิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อศาลได้มีกฎหมายที่สมบูรณ์ในการพิจารณาคดีความเกี่ยวกับสัญญาผู้ยืมเงินได้อย่างถูกต้อง ยุติธรรม รวมทั้งพนักงานอัยการ ทนายความ คู่ความ มีหลักกฎหมายที่ถูกต้องชัดเจนรองรับพยานหลักฐานที่เปลี่ยนแปลงไปในการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีหรือโต้แย้งข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาผู้ยืมเงินได้โดยไม่ต้องตีความหรือใช้กฎหมายเทียบเคียง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพและปัญหากฎหมายสัญญาผู้ยืมเงินของไทย พบว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาผู้ยืมเงินของไทยในปัจจุบันตาม มาตรา 653 เมื่อฟ้องคดีแพ่งผิดสัญญาผู้ยืมเงินโดยใช้หลักฐานทางสื่อออนไลน์ มาตรา 653 ไม่รองรับหลักฐานที่เป็นหนังสือและลงลายมือชื่อทางสื่อออนไลน์ แต่นำมาตรา 4 มาใช้เป็นหลักการวินิจฉัยคดีอาชญากรรมเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งคือ

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตีความวินิจฉัยตัดสินคดีผิดสัญญากู้ยืมเงิน เพื่อเป็นการอุดช่องว่างกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saengtum, and Beokhaimook (2021) ศึกษาเรื่อง ประเด็นปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษากรณีศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) พบว่า การมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็นปัญหาแต่การรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้กู้ยืม ผู้ปกครองและผู้ค้ำประกัน การระบุ และการพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ การรับรองความถูกต้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ยังคงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ.

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศสและจีน พบว่า กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงินของฝรั่งเศส มาตรา 1892 และกฎหมายแพ่งของจีนสัญญากู้ยืมเงิน มาตรา 667 มาตรา 668 เป็นกฎหมายที่รองรับสถานการณ์สังคมการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งการกู้ยืมเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์ โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายใกล้เคียงมาปรับใช้ตีความ และ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า เปรียบเทียบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินระหว่าง ไทย ฝรั่งเศส จีน พบว่า หลักกฎหมายสัญญากู้ยืมเงิน มาตรา 653 ของไทย กระบวนการยุติธรรมใช้หลักการตีความตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด แตกต่างกับกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1892 และกฎหมายแพ่งจีน มาตรา 668 ที่มีเจตนารมณ์ให้การทำสัญญามีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา ใช้การตีความกฎหมายที่ยืดหยุ่นยอมรับการนำเสนอพยานหลักฐานอื่นรวมถึงหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sripruk et al. (2020) ศึกษาเรื่อง ปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน พื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำสัญญากู้ยืมเงินโดยที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ การเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ การชำระคืนเงินกู้ และการบังคับชำระหนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แนวทางการปรับปรุงกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลของไทยควรทบทวนหลักการตีความ มาตรา 653 ใหม่ เปลี่ยนเป็นการนำหลักการแนวคิดกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและกฎหมายจีนมาปรับใช้เพื่อเปิดโอกาสให้นำสืบพยานหลักฐานอื่นและหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลในการทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้ และควรปรับปรุง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “มาตรา 653 การกู้ยืมเงินนั้น ต้องให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม หรือมีหลักฐานอื่นใดที่แสดงได้ว่าคู่สัญญาตกลงกู้ยืมกัน” เพื่อให้กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทยให้สอดคล้องครอบคลุมกับสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaikanwongsakun (2017) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินครัวเรือนแก่ชุมชน การสร้างผู้นำชุมชนให้มีความรู้ทางกฎหมายและนำความรู้ทางกฎหมายไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการหนี้สินของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญมาก จากการศึกษาวิจัยพบว่าการพัฒนาความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับหนี้สินซึ่งได้ดำเนินการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในพื้นที่โดยนำเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงที่พบมาใช้เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงกฎหมาย โดยการพัฒนาความรู้กฎหมายในวิธีการที่เหมาะสมกับผู้นำชุมชนที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจกฎหมายให้ง่ายขึ้นและทำอย่างต่อเนื่อง

สรุป

จากปัญหาและข้อจำกัดกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 653 การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” ถือได้ว่าเป็นการบังคับใช้ที่ไม่ครอบคลุมถึงหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และการติดต่อทางสื่อออนไลน์ในสภาพสังคมยุคปัจจุบัน การที่ศาลนำกฎหมายใกล้เคียง คือ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 4, 7, 8, 9 มาตีความวินิจฉัยตัดสินคดีผิดสัญญากู้ยืมเงินนั้นยังไม่ตรงประเด็นนัก และหากศาลชั้นต้นส่วนใหญ่พิจารณาตัดสินคดียกฟ้องตามมาตรา 653 โดยใช้หลักการตีความตามตัวอักษรอย่างเคร่งครัด เพียงเพราะว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ย่อมจะทำให้ประชาชนทั่วไปเสียหาย และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการขอใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เพื่อขอให้ศาลช่วยเหลือพิจารณาคดีเรียกร้องค่าเสียหายจากการที่คู่สัญญาผิดสัญญากู้ยืมเงิน เจตนารมณ์ของมาตรา 653 นั้นคือคู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมกับผู้กู้ยืมต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้และผู้กู้ยืมต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญหากไม่ได้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมไว้ ไม่มีโอกาสนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล การตีความบังคับใช้มาตรา 653 นั้นใช้หลักการตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร หากคู่สัญญาผู้ให้กู้ยืมเงินไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องคดีต่อศาลไม่ได้ ส่วนกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสใช้หลักความซื่อสัตย์และความยุติธรรม ป้องกันการใช้สัญญาในทางที่ไม่เป็นธรรม เปิดโอกาสให้นำพยานหลักฐานอื่นรวมถึงหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลเข้าสืบแทนสัญญากู้ยืมเงินได้ และกฎหมายแพ่งจีนใช้หลักความเสมอภาคเปิดโอกาสให้นำสืบพยานหลักฐานอื่นและหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลในการทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน ซึ่งการตีความกฎหมายของฝรั่งเศสและจีนถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรม เหมาะสมสอดคล้องและยืดหยุ่นรองรับการดำรงชีวิตของประชาชน สังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ของไทยนั้นมีการเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 โดยแก้ไขจำนวนเงินกู้ยืมจากห้าสิบบาทเป็นสองพันบาทเท่านั้น และใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน จึงถือได้ว่ามีความล้าสมัยเป็นอย่างมาก จึงขอเสนอแนวทางการปรับปรุงพัฒนากฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทย โดยควรมีการแก้ไขปรับปรุง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “มาตรา 653 การกู้ยืมเงินนั้น ต้องให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม หรือมีหลักฐานอื่นใดที่แสดงได้ว่าคู่สัญญาดตกลงกู้ยืมกัน” หากมีการปรับปรุงกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทยให้สอดคล้องครอบคลุมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปและในยุคดิจิทัล จะทำให้ได้กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินให้เหมาะสมสอดคล้องในการนำไปปรับใช้ในการตีความสัญญากู้ยืมเงินและการพิจารณาตัดสินคดีสัญญากู้ยืมเงินกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลของไทยควรทบทวนหลักการตีความกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ใหม่ จากการตีความตามตัวอักษรโดยเคร่งครัด เปลี่ยนเป็นการนำหลักการแนวคิดดังเช่นกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสใช้หลักความซื่อสัตย์และความยุติธรรม หลักการของความซื่อสัตย์ ป้องกันการใช้สัญญาในทางที่ไม่เป็นธรรม และกฎหมายแพ่งจีนใช้หลักความเสมอภาคเปิดโอกาสให้นำสืบพยานหลักฐานอื่นและหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และพยานบุคคลในการทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริงต่อประชาชน และช่วยเหลือให้อีกโอกาสประชาชนผู้ให้กู้ยืมได้ใช้สิทธิของตนเองในกระบวนการยุติธรรมสามารถนำคดีการผิดสัญญากู้ยืมเงินฟ้องร้องต่อศาลได้มากยิ่งขึ้น

1.2 ควรเสนอแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ดังนี้

“มาตรา 653 การกู้ยืมเงินนั้น ต้องให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม หรือมีหลักฐานอื่นใดที่แสดงได้ว่าคู่สัญญาตกลงกู้ยืมกัน” เพื่อให้กฎหมายสัญญากู้ยืมเงินของไทยให้สอดคล้องครอบคลุมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปและในยุคดิจิทัล อันเป็นประโยชน์ต่อศาลได้กรอบกฎหมายสัญญากู้ยืมเงินที่เหมาะสมและสมบูรณ์ในการนำไปใช้ในตีความสัญญากู้ยืมเงินและการพิจารณาคดีสัญญากู้ยืมเงินได้อย่างถูกต้องยุติธรรม รวมทั้งพนักงานอัยการ ทนายความ คู่ความ มีหลักกฎหมายที่ต้องชัดเจนรองรับพยานหลักฐานที่เปลี่ยนแปลงไปในการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีหรือโต้แย้งข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญากู้ยืมเงินได้โดยไม่ต้องตีความหรือใช้กฎหมายเทียบเคียง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง กฎหมายรองรับการทำสัญญากู้ยืมเงินในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

2.2 ควรศึกษาเรื่อง กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งของไทยต่อการพิจารณาคดีความสัญญากู้ยืมเงินในระบบอิเล็กทรอนิกส์และสื่อออนไลน์

References

- China Justice. (2024). *Civil Code of China: Part III - Contract (2020)*. Retrieved May 27, 2025, from <https://th.chinajusticeobserver.com/law/x/civil-code-of-china-part-iii-contract-20200528>
- Civil and Commercial Code. (1925, November 11). *Royal Thai Government Gazette*, 42(0a), 1.
- Fitzgerald, C. (2023). *The French Revolution and the Law, Part IV: The Age of Reform (1750-1814)*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Jaikanwongsakun, K. K. (2017). The Development of Legal Knowledge for Communities to Benefit in Managing People's Debt Problems. *Naresuan University Law Journal*, 10(1), 195-219.
- Rungrattanamaniwong, Ch. (2023). *Borrowing Money via LINE or Facebook Messaging*. Retrieved May 27, 2025, from <https://www.depa.or.th/th/article-view/line-facebook>
- Saengtim, M., & Beokhaimook, C. (2021). Legal Issues in Electronic Loan Agreement: A Case Study of Student Loan Funds. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 13(1), 185-198.
- Sripruk, K., Somlam, Y., Katekaew, P., Petchot, P., Taboonma, V., & Saelee, W. (2020). Loan Agreement Disputes in Moo 3, Khao Phra, Phipun, Nakhon Si Thammarat. *Nakabutr Parithat Journal, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 12(2), 10-18.